

УДК 338.48–6:7/8

Павло Штойко

*доктор географічних наук, професор кафедри туризму,
Львівський державний університет
фізичної культури ім. Івана Боберського,
м. Львів*

РЕКРЕАЦІЙНІ УМОВИ ТУРИСТИЧНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЛАНДШАФТНО-АРХІТЕКТУРНОГО ЗАПОВІДНОГО КОМПЛЕКСУ «ПІДГІРЦІ-ПЛІСНЕСЬКО»

Ландшафтно-архітектурний заповідний комплекс «Підгірці-Пліснесько» геоструктурно належить до Волино-Подільської височини, а точніше до Подільської з її крайнім високим асиметричним уступом – Гологоро-Кременецьким кряжем. Він обривається в бік Малого Полісся – внутрішньо пониженої акумулятивно-денудаційної плоскохвилястої низовини (сточище Верхнього Бугу і Стиру). Її як природну область відносять до Поліської фізико-географічної провінції зони мішаних лісів [1]. Для рельєфу цієї місцевості характерні численні горби та горбисті поверхні з глибоким долино-балковим розчленуванням. Гологірський кряж (пасмо) відділений Золочівською «затокою» від Верхньобузького і простягається в бік смт Підкаменя, звідки починаються Товтри – унікальний витвір природи – бар'єрний риф, складений літотамнієвими водоростями, молюсками, серпулами. Утворився у прибережних теплих водах баденського і сарматського морів.

Ландшафтно-архітектурний заповідний комплекс «Підгірці-Пліснесько» з Верхньобузьким пасмом межує з одним із природних районів Малого Полісся – Бусько-Бродівським [2]. Уздовж його зіткнення з Поділлям місцями уцілили останці. Поверхня верхньокрейдових мергелів Волино-Поділля (380–400 м), зокрема територія дослідження, покрита міоценовими пісками і пісковиками. Рельєф – горбисто-пасмовий, розчленований балками і долинами річок, чергуються місцевості крутосхилового та пологосхилового горбогір'я. Від Подільської височини відчленовані ерозією окремі останці, які в районі «Підгірці-Пліснесько» простяглися ерозійно-останцевою групою з висотами до 350–400 м –

від Підгірців уздовж краю Поділля: г. Кам'яна (421 м) над Жарковим, г. Високий Камінь над с. Голубицею, г. Підкам'янська (403 м) [2].

У Верхньобузькому пасмі, на відміну від Гологір, серед порід більш поширені піски, малопотужні пісковики, глинисті мергелі, податливіші до ерозійного впливу.

Обидвом поселенням «Підгірці–Пліснесько», як і всьому Верхньобузькому пасму, притаманна значна розчленованість території, відповідно значна лісистість. Висоти дещо менші, як у Гологорах, але досить значні (450 м), розчленованість північного краю Поділля більш інтенсивна. Численні «затоки» (до прикладу, Пониквинська «затока»), «острови» (біля с. Білий Камінь), «півострови» (Зозулівський, Олеський, Ясенівський) – останці Подільського плато.

Пеняківською прохідною долиною протікає р. Луг (сточище р. Дністра, впадає в р. Серет), яка, перетинаючи Верхньобузьке пасмо, виходить на Підгірці. Це пасмо завершується Боратинським «півостровом». Звідси починається Кременецький кряж («пасмо», «гори»).

Ландшафтно-архітектурний заповідний комплекс «Підгірці-Пліснесько» розміщений на межі Подільського (Верхньобузький [Вороняки]) та Малополіського рекреаційно-туристичного району. Вони введені до маркованого туристичного культурологічного маршруту «Золота підкова Львівщини», що містить окремі замки Малого Полісся – Олеський, Підгорецький, Золочівський.

Цікавим туристичним об'єктом природи є парки й пам'ятки садово-паркового мистецтва, зокрема окремі дерева, алеї, скелі, ландшафтні комплекси, які мають наукову та природно-історичну цінність. В історико-архітектурній спадщині найважливішими є пам'ятки оборонної архітектури – замки, фортеці, оборонні храми, міські укріплення тощо.

Ландшафтно-архітектурний заповідний комплекс «Підгірці-Пліснесько» розміщений у с. Підгірці й бере початок від давньоруського міста Пліснеська. Його територія розташована в південній частині села. Сам характер забудови села зумовлений значним пересіченим рельєфом на зламі, як зазначено, двох фізико-географічних областей. Окремі поселення згруповані відповідно до свого розташування – Долішні Підгірці (Долина), Горішні Підгірці (Гора), Загірці, Пліснесько, Лісовики тощо. Пам'ятка археології X–XIII ст. – городище літописного міста Пліснеська й курганий могильник давньоруського періоду, пам'ятка архітекту-

ри – Підгорецький замок XVII–XVIII ст., гетьманський заїзд та костел Воздвиження і Святого Йосифа XVIII ст., ансамбль замкового парку XVII–XX ст., дерев'яна церква Святого Архистратига Михаїла XVIII ст., втрачена внаслідок пожежі 2006 р., ансамбль монастиря Святого Онуфрія Чину святого Василя Великого [3]. Зазначені пам'ятки внесено до Державного реєстру національного культурного надбання України.

Підгорецький замок – це один із перших музейних комплексів України, які почали формуватися у XVIII–XIX ст. Він має форму квадрата з п'ятикутними bastionами на рогах. Збудований із цегли і каменю. Вістря bastionів увінчують витончені з каменю шестигранні сторожові вежі (кавал'єри).

Замковий комплекс має костел-мавзолей, заїжджий двір першої половини XVIII ст. «Підгорецький парк» належить до пам'яток садово-паркового мистецтва державного значення. Композиційний і просторовий задум замкового комплексу вирішений як система садів із поєднанням особливостей садово-паркової архітектури італійського та французького стилів. Незабутні враження від Підгорецького замку і пам'ятки садово-паркового мистецтва «Підгорецький парк» мають відвідувачі. Зацікавленість Підгорецьким замком збільшилася після того, як його передали Львівській галереї мистецтв і він отримав статус експозиційного об'єкта.

Пліснеське городище є унікальною і найбільшою на Львівщині пам'яткою раннього середньовіччя. Воно розміщене поблизу однойменного хутора Пліснеська (залишки слов'янського поселення та давньоукраїнського міста, яке згадується в літописах 1188, 1233 рр. і в «Слові о полку Ігоревім»). Пліснесько – давньоруське укріплене поселення, одне з найбільших міст Галицького (згодом Галицько-Волинського) князівства – центр ремесел і торгівлі стародавньої Русі. У 1241 р. його знищив хан Батий. Упродовж наступних двох сторіч лише частина городища була ще заселеною, а в XV ст. про Пліснесько втрачено писемні згадки. Нині на території городища є василіанський монастир.

Ландшафтно-архітектурний комплекс «Підгірці-Пліснесько» має зручне сполучення з автомагістраллю «Київ–Чоп» і відгалуженням автомобільної дороги «Броди–Золочів».

Реальні можливості подальшого розвитку рекреаційних умов (і ресурсів) туристичної привабливості (атрактивності) ландшафтно-

архітектурного заповідника «Підгірці-Пліснесько» зумовлює необхідність проведення детального ландшафтознавчого аналізу, зокрема рекреаційних умов та естетично-пейзажної привабливості. Для потреб рекреаційно-туристичного потенціалу комплексу потрібно скласти (і систематично поновлювати) відповідні комплексні картосхеми з обґрунтуванням їхньої прикладної доцільності. Важливо враховувати в них диференціацію природних умов та рекреаційних ресурсів – морфометричних, кліматичних, гідрологічних, лісових та ін., а також поєднати їхні пріоритетні напрями з розвитком туристичної галузі району.

Список використаних джерел

1. Муха Б. П. Мале Полісся // Географічна енциклопедія України : 3-х т., – Київ, 1990. – Т. 2. – С. 318–319.
2. Природа Львівської області / за ред. К. І. Геренчука. – Львів : Вид-во Львівського університету, 1972. – 152 с.
3. Чобіт Д. Підгірці: історико-архітектурна перлина України. / Д. Чобіт – Броди : Просвіта, 1998. – 64 с.